



ע"פ 53735/06/16 - חיים גרינברג נגד מדינת ישראל

בית הדין הארצי לעבודה

ע"פ 53735-06-16

המערער

חיים גרינברג

המשיבה

-
מדינת ישראל

לפני: סגן הנשיאה אילן איטח, השופטת סיגל דוידוב-מוטולה, השופט רועי פוליאק

בשם המערער: עו"ד משה כהן

בשם המשיבה: עו"ד אפרת קלט, עו"ד אנט שקורי פליישמן

פסק דין

השופטת סיגל דוידוב-מוטולה

1. לפנינו ערעור על הכרעת דין של בית הדין האזורי בחיפה (סגנית הנשיא איטה קציר; ת"פ 1674-12-12), במסגרתה הורשע המערער בעבירות שונות מתחום הבטיחות בעבודה: אי גידור לבטח לפי סעיפים 37(2), 37(3) ו-44 לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל - 1970 (להלן: **פקודת הבטיחות בעבודה**); ביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור אנרגיה חשמלית לפי סעיף 9(א) לתקנות הבטיחות בעבודה (חשמל), התש"ן - 1990; ואי מסירת מידע והדרכה לפי סעיפים 2, 3, 7(א) ו-10(א) ו-10(ב) לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), התשנ"ט - 1999. לחלופין, מופנה הערעור כנגד גזר הדין.

רקע עובדתי

2. המערער, מר חיים גרינברג, היה בתקופה הרלוונטית מנהלה של פרסקו תעשיות מזון בע"מ (להלן: **החברה**), שהייתה הבעלים והתופסת של מפעל לייצור מזון ועיבודו בקיבוץ אילון (להלן: **המפעל**).

3. בשנת 2008 הועסקה במפעל גב' ל"ק, ילידת שנת 1990, כפועלת ייצור במשמרות הבוקר וכעובדת ניקיון בשעות הלילה. ביום 4.2.08, כחלק מעבודתה, נדרשה גב' ל"ק לנקות את מקפיא 400 במחלקת הבשר. לפני כניסתה הופשר המקפיא, אך המסוע - אשר הוביל בשר למקפיא וממנו - המשיך לפעול וכך גם גלגלי השיניים. בסביבות השעה 22:00, בזמן שגב' ל"ק ניקתה את המסוע באמצעות התזת מים מצינור על גלגלי השיניים, נתפסו מכנסיה בין גלגלי השיניים, ורגלה הימנית נמשכה לבין הגלגלים (להלן: **התאונה**). גב' ל"ק חולצה רק בסיוע מכבי האש ופונתה מידית לבית החולים בנהריה, שם נאלצו הרופאים לקטוע את רגלה הימנית מתחת לברך.



4. התאונה נחקרה על ידי מר אביב צאלון, מפקח עבודה בכיר במשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (כשמו דאז). לפי דו"ח חקירת התאונה מיום 11.1.09 (ת/23), הסיבות לקרות התאונה הן - המעסיק לא וידא שההדרכה שניתנה לעובדת הובנה על ידה כראוי וכי היא פועלת לפיה; המגן שכיסה את גלגלי השיניים לא היה במקומו בזמן התרחשות התאונה; המעביד לא דאג להשאיר אחראי משמרת שהיה מוודא שהמקפיא מכובה ומנותק מכל מקור אנרגיה טרם שהעובדת נכנסה לנקותו; לעובדת כנערה אסור היה לעסוק בניקוי ממסרת בתנועה או בניקוי חלק של מכונה שעלול להעמידה בסכנה.
5. ביום 30.11.11 נסגר תיק החקירה המשטרתי שנפתח כנגד המערער, בגין חשד לעבירה לפי סעיף 338(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (להלן: **חוק העונשין**), העוסק באי נקיטת אמצעי זהירות מתאימים בעת שימוש במכונות באופן שיש בו כדי לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה. לפי ההודעה שנשלחה, התיק נסגר בהתאם להחלטת פרקליט מחוז חיפה, מהטעם של העדר ראיות מספיקות להעמדה לדין.
6. ביום 2.12.12 הוגש לבית הדין האזורי כתב אישום כנגד החברה וכנגד המערער, בו הואשמו בביצוע העבירות המפורטות בסעיף 1 לעיל. כתב האישום הוגש על ידי הלשכה המשפטית של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (כשמו דאז), על ידי תובעת שהוסמכה לכך על ידי היועץ המשפטי לממשלה.
7. ביום 11.8.13 נדחתה בקשת הנאשמים לביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק, וביום 4.3.14 נדחתה בקשה נוספת שהגישו לביטול כתב האישום. ביום 2.9.14 הורשעה החברה לפי הודאתה במסגרת הסדר טיעון בכל העבירות שפורטו בכתב האישום, ונגזר עליה קנס כספי בסך של 1,000 ₪. שיעור הקנס נקבע בהתחשב בכך שהחברה חדלת פירעון, הפסיקה את פעילותה העסקית והוצא לה צו פירוק ביום 5.6.12.
8. המערער הודה בישיבת ההקראה בכך שהיה מנהלו הפעיל של המפעל, אך כפר בעבירות שיוחסו לו, ובהתאם התקיימו בבית הדין האזורי ארבעה דיוני הוכחות במהלכם נשמעו אחד-עשר עדים.

סעיפי החוק הרלוונטיים

9. כתב האישום כלל מספר עבירות מתחום הבטיחות בעבודה, הנוגעות לאי גידורם של גלגלי השיניים של המסוע (בשל הסרת המגן שאמור היה לכסותם); אי ניתוק החשמל מהמקפיא (ובעיקר מהמסוע) טרם כניסת העובדת לנקותו; ואי מתן הדרכה מתאימה ומידע מתאים לעובדת בכל הנוגע לדרך הנכונה והבטוחה לביצוע עבודות הניקיון במקפיא. להלן יפורטו סעיפי החוק והתקנות המפרטים את העבירות בהן הואשמו המערער והחברה.
10. סעיף 37 לפקודת הבטיחות בעבודה קובע את חובת הגידור, במילים הבאות:

"כל אחד מחלקים אלה יגודר לבטח:

- (1) **במנועים חשמליים, בגנרטורים חשמליים ובממירים סיבוביים - כל חלק שלהם וכל גלגל תנופה המחובר אליהם במישרין;**
- (2) **בכל מניע ראשי, חוץ ממניעים ראשיים כאמור בפסקה (1) - כל חלק נע שלו וכל גלגל תנופה המחובר אליו במישרין, בין שהמניע הראשי או גלגל התנופה נמצאים בבית מכונות ובין אם לאו;**



(3) בממסרת - כל חלק שלה;

...(4)

זולת אם הוא חלק מן האמורים בפסקאות (1), (3), (4), (5) או (7) והוא הוצב או נבנה כך שיש בו אותה מידת בטיחות לכל העובד בחצרים כאילו גודר לבטח".

"ממסרת" מוגדרת, בסעיף 1 לפקודה, כ"גל, גלגל, תוף, גלגלון, מערכת גלגלונים הדוקים ורפויים, מחבר, מצמד, רצועת הנע וכל אמצעי אחר שבו נמסרת התנועה של מניע ראשי למכונה או להתקן או מתקבלת על ידי מכונה או התקן". "מניע ראשי" מוגדר באותו סעיף כ"מכונה, מנוע או התקן אחר המספק כוח מיכאני הנובע מקיטור, ממים, מרוח, מחשמל, משריפת דלק או ממקור אחר".

11. סעיף 38 לפקודת הבטיחות בעבודה מגדיר את התנאים למתן אפשרות גישה למכונות כשאינן מגודרות, ולצורך כך נדרש בין היתר כתב מינוי לאדם שהוסמך באופן ספציפי לטפל במכונה בתנועה. סעיף 44 ממשיך וקובע כי "כל גידור או התקן בטיחות אחר שהותקנו בהתאם להוראות הקודמות של סימן זה יהיו בנויים מבנה של ממש, יקוימו תמיד ויוחזקו במקומם כל עוד החלקים הטעונים גידור או התקן בטיחות אחר נמצאים בתנועה או בשימוש, זולת אם יש הכרח שיהיו חשופים לבדיקה, או לסיכה או לכיוון שנתגלה בהם צורך מידי תוך כדי הבדיקה, ונתמלאו כל הדרישות של סעיף 38".

12. פרק ט' בפקודת הבטיחות בעבודה הוא הפרק העוסק ב"עבירות, עונשין והליכים משפטיים". סעיף 219 הפותח אותו קובע מי אחראי למילוי הוראות הפקודה, במילים הבאות:

"(א) על כל הפרה, במפעל או בקשר למפעל, של הוראות פקודה זו או תקנה לפיה, יהיה תופש המפעל - או בעל המפעל, אם האחריות להפרה מוטלת עליו בפקודה זו או לפיה - אשם בעבירה, בכפוף לנאמר להלן.

(ב) תופש מפעל הפועל בהסתמך על פטור מיוחד שניתן בפקודה זו או לפיה ואינו מקיים את התנאים המצורפים לפטור, יראו אותו כמפר הוראות פקודה זו".

סעיף 222 לפקודת הבטיחות מוסיף אחריות גם למנהל או "פקיד אחראי":

"חברה, אגודה שיתופית או כל חבר בני אדם אחר שעברו אחת העבירות לפי פקודה זו, רואים כאחראי לעבירה גם כל מנהל, שותף, או פקיד אחראי של אותו חבר בני אדם, ואפשר להביאו לדין כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ונקט אמצעים סבירים למניעת העבירה".

13. סעיף 173 לפקודת הבטיחות בעבודה קובע את סמכות השר הממונה להתקין תקנות בדבר "בטיחות, בריאות וגיהות במקומות עבודה לשם מניעת החשיפה לגורמי סיכון במקומות אלה או הפחתת החשיפה להם...". מכוח סעיף זה (וסעיפים נוספים) התקין השר את תקנות הבטיחות בעבודה (חשמל), התש"ן - 1990 (להלן: **תקנות הבטיחות בחשמל**). סעיף 9 לתקנות עוסק בחובה לנתק ציוד ממקור אנרגיה חשמלית בעת ביצוע עבודות תחזוקה, וקובע כדלקמן:

"(א) בכל מקרה של עבודת תיקון ותחזוקה ינותק ציוד ממקור אנרגיה חשמלית:



הניתוק יתבצע באמצעות מפסק של הציוד באופן גלוי לעין וישמר על ידי התקן נעילה אמין אשר בשליטת מבצע עבודות התיקון או התחזוקה; המפסק יסומן בשלט נראה לעין שבו יאמר "אין להפעיל - המכונה בטיפול".

- (ב) במקרים בהם הציוד הקיים אינו מאפשר נעילה, חייב תופס המפעל להבטיח באופן אחר ניתוק המתח ואי חיבורו מחדש עד לסיום העבודות.
- (ג) "...".

הסעיף המגדיר את הפרת החובה הנקובה בסעיף 9 לתקנות כעבירה פלילית הוא סעיף 219 לפקודת הבטיחות, הקובע כאמור לעיל כי כל הפרה של הוראות הפקודה או תקנה לפיה - מהווה עבירה.

14. תקנות נוספות שהותקנו על ידי השר, מכוח סמכותו לפי חוק ארגון הפיקוח על העבודה, התשי"ד - 1954 (להלן: **חוק ארגון הפיקוח על העבודה**), הן תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), התשנ"ט - 1999 (להלן: **תקנות הפיקוח על העבודה**). סעיף 2 לתקנות הפיקוח על העבודה קובע את החובה בביצוע הדרכה מתאימה לעובדים, במילים הבאות:

"מחזיק במקום עבודה ימסור לעובד במקום העבודה מידע עדכני בדבר הסיכונים במקום, ובפרט בדבר הסיכונים הקיימים בתחנת העבודה שבה מועסק העובד, וכן ימסור לו הוראות עדכניות לשימוש, להפעלה ולתחזוקה בטוחה של ציוד, של חומר ושל תהליכי עבודה במקום".

15. סעיפים נוספים בתקנות הפיקוח על העבודה כוללים פירוט נוסף בדבר החובה האמורה במסירת מידע והוראות, כדלקמן:

- "מחזיק במקום עבודה יקיים הדרכה בדבר מניעת סיכונים והגנה מפניהם (להלן - הדרכה), באמצעות בעל מקצוע מתאים ויוזא שכל עובד הבין את הסיכונים והוא בקיא דיו בנושאי ההדרכה, בהתאם לתפקידו ולסיכונים שלהם הוא חשוף; מחזיק במקום עבודה יחזור ויקיים הדרכה האמור, בהתאם לצורכי העובדים ולפחות אחת לשנה" (סעיף 3(א)).

- "מחזיק במקום עבודה ינקוט אמצעים כדי לוודא שההדרכה שניתנה לעובדים הובנה על ידם כראוי וכי הם פועלים על פיה" (סעיף 3(ב)).

- "מחזיק במקום עבודה ימסור לעובד במקום העבודה, לכל המאוחר ביום תחילת עבודתו, תמצית בכתב של מידע בדבר סיכונים בעבודה שבה הוא מועסק, או הקיימים במקום העבודה או בכל מקום אחר שבו עלול הוא להיחשף להם עקב ביצוע תפקידו" (סעיף 7(א)).

- "נשתנו התפקיד או תחנת העבודה של העובד, ימסור לו מחזיק במקום העבודה תמצית בכתב כאמור בתקנת משנה (א), לגבי התפקיד או תחנת העבודה החדשים" (סעיף 7(ג)).

16. סעיף 10 לתקנות הפיקוח על העבודה מבהיר כי "לא יועסק עובד במקום עבודה, אלא אם כן ניתנה לו הדרכה כאמור בתקנות אלה וסופקו לו אמצעי המיגון הנדרשים" (סעיף-קטן (א)), וכי "במקום עבודה לא ישתמשו בחומר או בציוד ולא יפעילו תהליך עבודה, שיש בהם סיכונים, אלא אם כן ניתנו



לגביהם מידע והדרכה ונעשו סימונים, הכל בהתאם לתקנות אלה" (סעיף-קטן (ב)).

סעיף 1 לתקנות הפיקוח על העבודה מגדיר "מחזיק במקום העבודה" ככל אחד מאלה: המעביד; הבעל או התופש של המפעל כמפורט בסעיפים 219-221 לפקודת הבטיחות בעבודה; בעל מקום העבודה; המנהל בפועל את מקום העבודה; מי שבהשגחתו או בפיקוחו פועל מקום העבודה; וכן "המנהל בפועל של תאגיד, אם המפעל מצוי בבעלות תאגיד".

17. סעיף 15 לתקנות הפיקוח על העבודה מגדיר כי הפרה של הוראות התקנות מהווה עבירה פלילית. סעיף 16 ממשיך וקובע כי ככל שהואשם מחזיק במקום עבודה בעבירות על הוראות תקנה 2 או 3, מחמת שנתגלה ליקוי בנכונות ההוראות שמסר לעובדי, תהא זו הגנה טובה לנאשם אם הוכיח אחת מאלה - "(1) כי נקט אמצעים סבירים כדי לוודא את נכונותם ואת עדכניותם של המידע או של ההוראות שמסר, לפי העניין; (2) כי המידע או ההוראות נתקבלו מאת משרד ממשלתי, מוסד של המדינה או מוסד להשכלה גבוהה, שענינם במידע או בהוראות האמורים".

הכרעת הדין וגזר הדין של בית הדין האזורי

18. בית הדין האזורי, לאחר ששמע כאמור אחד-עשר עדים (עשרה עדי תביעה והמערער) ועיין בחומר הראיות שנפרש לפניו, החליט להרשיע את המערער בכל העבירות שיוחסו לו. אשר לחובת הגידור קבע כי אין מחלוקת שגלגלי השיניים של המסוע היו חשופים בעת קרות התאונה, וללא מגן מתאים. מחקירת התאונה על ידי משטרת ישראל ומשרד התמ"ת לא עלה ממצא ברור בשאלה מתי הוסרו המגנים ועל ידי מי, אך אין מחלוקת כי הוסרו.

בית הדין התייחס לטענת המערער לפיה חובת הגידור לא חלה במהלך ניקיון המסוע, מאחר ששיטת העבודה שהונהגה על ידי ממונה הבטיחות הייתה ביצוע עבודות הניקיון רק כאשר המכונות כבויות, ודחה אותה. בית הדין הבהיר כי מהעדויות עלה שגב' ל"ק כמו גם עובד נוסף שהועסק בניקיון המפעל - מר י' ק' - "לא קיבלו כל הנחיה לכבות את פעולת המסוע וגלגלי השיניים בטרם ניקיונם, אלא ההיפך הוא הנכון - הם קיבלו הנחיה לנקות את המסוע כל עוד הוא בפעולה, וזאת על מנת שהניקיון יהיה יעיל יותר".

19. בית הדין הוסיף כי עבירות לפי פקודת הבטיחות הן עבירות מסוג אחריות קפידה (ע"פ (ארצי) 1002/04 רזפול בע"מ - מדינת ישראל (27.3.06); להלן: עניין רזפול), ולכן טענת ההגנה היחידה שיכול היה המערער להעלות היא כי העבירה "נעברה שלא בידיעתו ונקט אמצעים סבירים למניעת העבירה" (כלשון סיפת סעיף 222 לפקודת הבטיחות). הגנה זו לא הוכחה על ידו, והמערער אף אישר כי הייתה הנחיה לפרק את המגנים לפחות אחת לשבוע על מנת לאפשר ניקיון יסודי של המכונות, כך שהיה עליו לחזות באופן סביר כי עובד עלול להיפגע מהגלגלים בעת ביצוע עבודות הניקיון.

לאור זאת, המערער הורשע בעבירות שיוחסו לו בנוגע לאי גידור לבטח, עבירות על הסעיפים 37(2) ו-3(3) ו-44 לפקודת הבטיחות בעבודה.

20. בית הדין הוסיף כי אין מחלוקת שבמועד התאונה היו המסוע וגלגלי השיניים בפעולה, ומכאן שלא נותקו



ממקור חשמל במהלך ביצוע עבודות הניקיון. מהעדויות עלה כי המתגים להפסקת פעילות המסועים וההקפאה היו מחוץ למקפיא, וכי מתג ההפשרה היה נפרד ממתג כיבוי המסוע, כך שניתן היה להפשיר את המקפיא בעוד המסוע ממשיך לעבוד בעת שעובדי הניקיון מנקים אותו באמצעות צינור מים.

המערער טען כי עבודות הניקיון אינן עבודות "תחזוקה" לענין סעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל מהטעם שנועדו לשמור על איכות המזון אך בית הדין דחה טענה זו, והבהיר כי "אמנם, נדרש ניקיון יסודי של המכונות על מנת לשמור על איכות המזון, אולם... ניקיון מכונות המשמשות לייצור במפעלים כאלו ואחרים הינה פעולה הנדרשת בראש ובראשונה לשם החזקת המכונות במצב תקין, שכן הצטברות לכלוך במכונות, לרבות שיירי מזון כגון במקרה דנן, יפגע בתקינות פעילותן".

21. בית הדין הוסיף ודן גם בנוגע לעבירה זו בטענת המערער לפיה ניקיון המסוע אמור היה להתבצע רק כאשר המכונה כבויה, ופירט את עדותה של גב' ל"ק כמו גם עדותו של מר ק' מהן עלה כי הונחו לשטוף את המסוע בעודו פועל. עוד ציין כי מנהל הייצור מר אלי קרייף אישר כי ההדרכה שניתנה לעובדי הניקיון הייתה לשטוף את המסוע עם צינור ולנקותו בעודו פועל, ואין זה סביר כי מנהל הייצור היה מודע לכך והמערער כמנכ"ל החברה - לא. מבקרת האיכות גב' ג'ומעה סנא אמנם העידה כי תפקידו של אחראי המשמרת היה לוודא כי המכונות כבויות בזמן פעולת הניקיון, אך במועד התאונה לא היה אחראי במפעל והיא אף לא ידעה אם במהלך ביצוע העבודות אכן נהוג היה לכבות את המכונות והמסועים.

בית הדין שוכנע בהתבסס על מכלול הראיות (העדים שפורטו לעיל וכן עובדי אחזקה נוספים) כי "ההנחיה לעובדי הניקיון, וביניהם הנפגעת גב' ל"ק... הייתה לנקות את המסועים במקפיאים בעודם פועלים על מנת שניקיונם יהיה טוב ואפקטיבי יותר בהוצאת שיירי המזון". המערער עצמו אף אישר כי לפחות אחת לשבוע נדרשו עובדי הניקיון לנקות את המכונה באופן יסודי, וכאמור עבודה זו בוצעה על ידם - בהתאם להנחיות שקיבלו - תוך כדי שהמסוע בפעולה.

22. בית הדין סיכם כי המסועים לא נותקו ממקור אנרגיה חשמלית בעת ביצוע עבודות הניקיון, וזאת בניגוד להוראת סעיף 9(א) לתקנות הבטיחות בחשמל. לא היה במכונה כל התקן המבטיח את ניתוק החשמל בעת הסרת המגנים מגלגלי השיניים. אף לא ניתנו הנחיות לעובדי הניקיון לגשת למתג ולהפסיק את פעילות המסועים טרם ביצוע העבודות; נהפוך הוא. גם סעיף זה מהווה עבירה מסוג אחריות קפידה בהתאם לאמור לעיל, מבלי שהמערער הוכיח את טענת ההגנה הנקובה בסעיף 222 סיפא לפקודת הבטיחות. בית הדין הדגיש כי המערער לא וידא כי קיים התקן המנתק את המכונה מרגע הסרתם של המגנים, על אף שידע כי פעולות הניקיון מבוצעות לאחר הסרתם, ואף לא וידא כי בכל משמרת אחר הצהריים או לילה קיים אחראי שמתוקף תפקידו לוודא את כיבוי המכונות והמסועים במהלך ביצוע העבודות.

לאור זאת, המערער הורשע גם בעבירה הנוגעת לביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור אנרגיה חשמלית, עבירה על תקנה 9(א) לתקנות הבטיחות בחשמל.

23. אשר לנושא ההדרכה ציין בית הדין כי בהתאם לעדותה של גב' ל"ק כמו גם עדותו של מר ק', ההדרכה כיצד לבצע את עבודות הניקיון במקפיא ניתנה להם על ידי עובדים אחרים במחלקה. גם מנהל הייצור, מר קרייף, העיד כי נתן לגב' ל"ק הדרכה כללית בלבד (וכן הנחיה כללית לנקות את המסוע באמצעות התזת מים



עם צינור), וציין כי ההדרכות בתחנות העבודה הספציפיות ניתנות על ידי מפעיל, היינו עובד באותה תחנה. בית הדין הוסיף כי כיוון שמר קרייף אישר כאמור לעיל כי את עבודות הניקיון של המסועים יש לבצע בזמן שהם עובדים - אישר בכך את גרסתה של גב' ל"ק לפיה זו אכן הייתה ההדרכה שניתנה לה טרם ביצוע העבודה במקפיא. כן אישר בדבריו אלה את גרסתה כי לא ניתנה לה הדרכה ספציפית לגבי הסיכונים הכרוכים בעבודת הניקיון במקפיא.

24. בית הדין הוסיף כי הממונה על הבטיחות במפעל, מר אריה טננבאום, אמנם העביר הדרכות בטיחות לעובדים חדשים וציין כי הדרכה נוספת ניתנת לכל עובד חדש על ידי מנהלו הישיר, אך אישר במקביל לכך כי מעולם לא היה במקפיאים. בית הדין הסיק מכך כי **"לאור העובדה כי מר טננבאום מעולם לא נכנס למקפיאים, לא וידא מהן העבודות המבוצעות שם ואופן ביצוען, הרי שלא היה יכול להיות מודע לסכנות האפשריות בביצוע פעולות הניקיון במקפיאים, ולפיכך בוודאי שלא ניתנו על ידו, ולא יכלו להינתן על ידו, הנחיות והדרכות לעובדי הניקיון, בכתב או בע"פ, באשר לעבודות הניקיון במקפיאים"**. בית הדין הוסיף כי בכך חטא מר טננבאום לתפקידו, **"וזאת בלשון המעטה"**.

25. בית הדין הוסיף כי ביום 27.8.07 נערכה ביקורת במפעל, ומפקח העבודה מסר למערער דו"ח ביקור בו פורטו מספר רב של ליקויים במתן הדרכות ומידע לעובדים על סיכונים הקיימים בתחנות העבודה בהן הם מועסקים. גם אם דו"ח הביקור לא כלל הערות בנוגע לעבודות הניקיון בכלל ובמקפיא בפרט, אמור היה להזכיר למערער כי עליו לוודא שאכן ניתנים לעובדים הדרכות מפורטות ומידע לגבי הסיכונים להם הם נחשפים. המערער הסתפק במסירת דו"ח הביקור לממונה הבטיחות, אך אין בכך כדי לגרוע ממחויבותו האישית כמנכ"ל החברה לוודא את ביצוע ההדרכות לכל עובד ועובד. על אחת כמה וכמה, כאשר באולם הייצור ובמקפיאים נדרשו עובדי הניקיון להיות בסביבתן של מכונות העלולות להוות סיכון לבריאותם ושלמות גופם.

26. בית הדין קבע עוד כי עובדי הניקיון, וגב' ל"ק ביניהם, לא רק שלא קיבלו הדרכה מתאימה בכתב או בעל פה באשר לסיכונים הקיימים בעבודתם, אלא ניתנה להם כאמור הנחיה מפורשת לנקות את המסועים במקפיאים במהלך פעילותם, חרף העובדה שהוסרו המגנים מגלגלי השיניים בעת ביצוע עבודות הניקיון. משכך, הוכחו יסודות העבירה. בית הדין לא התייחס באופן ספציפי ליסוד הנפשי הדרוש לצורך הוכחת העבירות על תקנות הפיקוח על העבודה, אך קבע כי המערער לא הוכיח שנקט באמצעים סבירים למניעת התרחשותן. בית הדין הדגיש כי המערער לא וידא, גם לאחר קבלת דו"ח הביקור שכלל הפרות רבות בתחום זה, את מתן ההדרכות. בהתאם, המערער הורשע גם בעבירות על הסעיפים 2, 3, 7(א) ו-8(ג) ו-10(א) ו-11(ב) לתקנות הפיקוח על העבודה.

27. במסגרת גזר הדין עמד בית הדין על חשיבותן של פקודת הבטיחות בעבודה והתקנות שהותקנו מכוחה, **"למנוע תאונות בעבודה ובכך להגן על חיי אדם"** (דב"ע (ארצי) נ/8-3 **מדינת ישראל - החברה לחקלאות בגליל העליון (ח.ח.ג.ע 1988) בע"מ**, פד"ע לא 235 (1996); להלן: עניין **החברה לחקלאות**). עוד ציין כי המטרה העיקרית של הענישה היא הרתעה, וכבר נקבע כי הדרך הטובה ביותר ללחום בעבירות מסוג זה היא **"לעשותן בלתי כדאיות מבחינה כלכלית"** (דב"ע (ארצי) ל/8-2 **החברה לבניין ולעבודות ציבוריות מיסודו של סולל בונה בע"מ - מדינת ישראל**, פד"ע א 33 (1970); להלן: עניין **החברה לבניין**). בית הדין דחה את בקשת המערער להסתפק בענישה ללא הרשעה, והבהיר כי מדובר בעבירות המסכנות חיי אדם שאכן גרמו



בפועל לפציעה חמורה לנערה צעירה בת 17, שנותרה עם נכות צמיתה לאחר קטיעת רגלה. בנסיבות אלה, וכאשר לא הוכח נזק יוצא דופן שייגרם למערער מעצם הרשעתו, לא מתקיימות הנסיבות החריגות המצדיקות לבטל את ההרשעה.

28. אשר לגובה הקנס - בית הדין ציין לקולא כי למערער אין עבירות קודמות, וכי חלף זמן רב (כארבע שנים וחצי) ממועד התאונה ועד הגשת כתב האישום. לחומרה ציין כי המערער לא הביע כל חרטה על ביצוע העבירות, והתעלם לחלוטין מהפגיעה הקשה בעובדת צעירה, שהייתה תלמידת י"ב במועד קרות התאונה. עוד ציין כי אמנם יש לראות בכל העבירות הנוגעות לאי מסירת מידע והדרכה כעבירה אחת, אך העבירות של אי גידור לבטח וביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור חשמל הן שתי עבירות נפרדות ושונות, כאשר הקנס המירבי על עבירת ההדרכה הוא 14,400 ₪ והקנס המירבי על כל אחת משתי העבירות הנוספות הוא 29,200 ₪. בהתחשב בכל השיקולים, הטיל בית הדין על המערער קנס בסך 45,000 ₪ (לתשלום בשלושה תשלומים), וכן חתימה על התחייבות להימנע מביצוע עבירה בתחום של בטיחות בעבודה, בסך של 60,000 ₪ למשך שנתיים.

טענות הצדדים בערעור

29. המערער טוען כי מינה ממונה על בטיחות בהתאם לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ממונים על הבטיחות), התשנ"ו - 1996 (להלן: **תקנות הממונים**), וכי ממונה זה כשל במילוי תפקידו ואחראי באופן ישיר לקרות התאונה. המערער סבור כי הממונה על הבטיחות הוא האחראי הראשי והבלעדי על נושא הבטיחות במפעל, ובהתאם הוטלה עליו בתקנות הממונים רשימת חובות ארוכה וביניהן לאתר מפגעי בטיחות וגיהות ולהודיע עליהם למעסיק; לוודא התקני בטיחות וגיהות נאותים במפעל; להכין תכנית להדרכת עובדים ולוודא את קיומה; וכיו"ב. הוא עצמו כמנהל המפעל יצא ידי חובתו כאשר מינה אדם מקצועי על מנת לקיים את הבטיחות במפעל, וזהו האמצעי הטוב ביותר שיכול היה לנקוט בו.

30. המערער טוען עוד כי טען טענה מקדמית של הגנה מן הצדק שהצדיקה את ביטולו של כתב האישום, בראש ובראשונה מהטעם של אכיפה בררנית ואי הגשת כתב אישום כנגד הממונה על הבטיחות. הטענה המקדמית נדחתה בהחלטת סגנית הנשיא קציר מבלי לשמוע ראיות, ובכך פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי. ההחלטה שגויה גם לגופה שכן קבעה שלא הוכח שההחלטה להגיש את כתב האישום כנגד המערער **"נעשתה מתוך שיקולים פסולים"**, אך המבחן הנכון אינו שיקולים פסולים אלא מבחן הפגיעה בתחושת הצדק וההגינות (ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נ' בורוביץ**, פ"ד נט(6) 776 (2005); סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982; להלן: **חוק סדר הדין הפלילי**).

המערער סבור שלא הובאה כל הצדקה להגשת כתב האישום נגדו בלבד, ולא כנגד מר טננבאום שהוא האחראי הישיר לתאונה. מעדותו של מר טננבאום עלה כי כלל לא ביקר במתקני הקירור, וככל שהיה מבקר בהם בהתאם לחובתו החוקית יכול היה לתת דעתו על שאלת המיגון ולהמליץ על התקנת מתג הביטחון שמונע את הפעלת המכונות כאשר אינן מגודרות. המערער סבור כי תחושת הצדק וההגינות נפגעת באופן אנוש כאשר ניתן **"פרס לאחראי העיקרי"**, בעוד שהוא עצמו מוענש **"בגין מחדלו של האחראי הישיר"**. הדבר אף מנוגד למטרות ההליך הפלילי, שכן **"ממונים על הבטיחות בעבודה יכול ויזניחו את תפקידם"**, בעוד שציבור המנהלים יאבד את אמונו במערכת המשפט ככל שיענש למרות שנקט באמצעי הטוב ביותר להגנה על בטיחות העובדים.



31. המערער טוען כי טעם נוסף שהצדיק את ביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק הוא העובדה כי העבירה המקורית שיוחסה לו הייתה עבירה לפי סעיף 338(א)(4) לחוק העונשין, וביחס לעבירה זו החליט פרקליט מחוז חיפה לסגור את התיק בשל חוסר ראיות. לאחר החלטה זו החליטה התובעת החתומה על כתב האישום להגישו, אך היא לא הייתה מוסמכת לשנות את החלטת פרקליט מחוז חיפה ומשכך כתב האישום הוגש ללא סמכות. המערער מדגיש כי רק פרקליט המחוז יכול היה להחליט שקיימות ראיות לכאורה לעבירה אחרת ולהעביר את התיק לצורך כך לתובעת מכוח סעיף 60(ה) לחוק סדר הדין הפלילי, אך הוא לא עשה כן ולא בכדי. בנוסף, כתב האישום מוסיף את עובדת פציעתה של העובדת ובכך מתאר עבירה לפי סעיף 338(א)(4) תוך יצירת תחליף לכתב האישום שפרקליט המחוז סירב להגיש.

32. המערער מוסיף וטוען - לעניין עבירת אי גידור לבטח - כי היסוד העובדתי של עבירה זו מתקיים רק כאשר החלק המסוכן במכונה הוא בפעולה (ע"א 211/63 **כתון נ' קלפר**, פ"ד יח 563 (1964); להלן: **עניין כתון**). לשיטתו, לא הייתה כל הצדקה לקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי לפיה גב' ל"ק קיבלה הנחה לנקות את המסוע תוך כדי שהוא פועל. גב' ל"ק העידה כי **"מי שעבדתי איתו הסביר לי"**, ומר ק' העיד כי מי שהנחה אותו לשטוף את המכונה תוך כדי שהיא מסתובבת הם **"כל העובדים שעבדו איתי"**. ככל שעדותם אמת, המערער אינו אמור להיות אחראי על התנהלות פנימית בין העובדים שאינה ידועה לו ועומדת בניגוד להנחיות המוכרות לו.

33. המערער מדגיש כי השיטה שהייתה בידיעתו כללה ניקוי של המסועים כאשר הם מושבתים, ובסיטואציה זו אין חובת גידור ולכן אין גם עבירה כלשהי. מעבר לעדותו שלו בהקשר זה, שיטה זו הוכחה גם מהנוהל הכתוב בו הובהר שאין להפעיל את המכונה ככל שפורק ממנה התקן בטיחות או מגן כלשהו (ת/9); מעדותו של מר טננבאום בה העיד כי נתן לכל עובד חדש גיליון הסבר על סיכונים במפעל (ת/7), ובו נרשם בין היתר כי אין לבצע כל סוג של פעילות בציוד המצוי בפעולה, אלא לאחר עצירת המכונה וכיבוי זרם החשמל; מעדותו של מנהל הייצור מר קרייף לפיה כל עובד חדש עובר הדרכה כללית וכן הדרכת בטיחות ובנוסף הדרכה על המכונה הספציפית עליה הוא אמור לעבוד; ומעדותה של גב' סנא לפיה **"כשזה עובד אף אחד לא מנקה, אסור שינקו"**. בית הדין אף הסיק שלא בצדק מעדות המערער כי ידע שעבודות הניקיון מבוצעות תוך פעילות המסוע, ואין הדבר כך. לאור כל זאת סבור המערער שיש לזכותו מהעבירה של אי גידור לבטח.

לחלופין ובנוסף, הוכיח את הפטור לפי הסיפא לסעיף 222 לפקודת הבטיחות, שכן העבירה נעברה שלא בידיעתו והוא נקט באמצעי הסביר ביותר למניעת העבירה שהוא מינוי ממונה בטיחות (בהקשר זה מסתמך המערער על שני פסקי דין בהם זוכו נאשמים בשל הסתמכותם על ממונה בטיחות: ת"פ (אזורי ב"ש) 1036/03 **מדינת ישראל - פליציה 1999 בע"מ** (21.2.05) - אך יצוין כבר כעת כי מדובר בפסק דין אזורי בנסיבות שונות לחלוטין, בהן התרחשה תאונת עבודה תוך כדי תיקון של מכונה על ידי אדם שהוסמך לכך; ות"פ (שלום בית שמש) 1043/01 **מדינת ישראל נ' שפירא** (6.4.03) - אך באותו מקרה דובר במנהל של תאגיד גדול שעבד ב-15 אתרים לפחות בו זמנית, וממילא מדובר בפסיקה של בית משפט השלום שאינה מחייבת).

34. לעניין העבירה מכוח סעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל טוען המערער, כי סעיף 219 לפקודת הבטיחות מטיל אחריות רק על תופש המפעל או בעל המפעל, כאשר הוא עצמו היה רק מנהל המפעל ולכן לא ניתן להטיל עליו אחריות מכוח סעיף זה. לשיטתו, סעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה - הקובע כאמור לעיל אחריות גם ל"מנהל" ו"פקיד אחראי" - חל לפי לשון הסעיף רק ביחס לעבירות לפי פקודת הבטיחות עצמה, ולא



לפי התקנות מכוחה. בכל מקרה, לא מתקיים היסוד העובדתי של העבירה שכן הדרישה היא לניתוק מזרם חשמל במקרה של עבודות תחזוקה במתקני חשמל (ולא כל מכונה המופעלת באמצעות חשמל), והתקנה כלל אינה מתייחסת לעבודות ניקיון של מסוע שמטרתן שמירה על היגיינת מוצרי מזון.

35. אשר לעבירה על תקנות הפיקוח על העבודה טוען המערער, כי מידע על הסיכונים נמסר לגב' ל"ק על ידי מר טננבאום (שהוא "בעל מקצוע" לצורך תקנה 3) - הן בכתב (ת/7) והן בעל פה לפי עדותו - כאשר הדגיש כי ההדרכה הייתה מלאה ויסודית ווידא כי המודרכים הבינו אותה. גב' ל"ק אף אישרה בכתב כי קיבלה הדרכות וקראה את הוראות הבטיחות. בנוסף ניתן לה מידע על הליכי הניקיון, הן על ידי מר טננבאום והן על ידי מנהל הייצור מר קרייף. בכך מולאו תנאי התקנות ולא נעברה כל עבירה. לכל הפחות, ננקטו על ידו אמצעים סבירים לוודא נכונות ועדכניות המידע, ומתקיימת לגביו ההגנה הנקובה בסעיף 16 לתקנות.

36. המערער טוען עוד לטעות במצב המשפטי לפי סעיף 34 י"ט לחוק העונשין, שכן רשאי היה ואף חייב לסמוך על ממונה הבטיחות ולכן "**הטעות הייתה בלתי נמנעת באורח סביר**". לשיטתו, מתקיימים כל תנאי ההגנה כפי שנקבעו בפסיקה (ע"פ 845/02 מדינת ישראל נ' **תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בע"מ**, פ"ד סב(3) 307 (2007)). המערער הסתמך על מר טננבאום וסמך כי הוא מיישם את הוראות פקודת הבטיחות במלואה, וככל שמר טננבאום שגה - אין זו אחריותו הפלילית של המערער אשר הסתמך עליו בתום לב.

37. עוד טוען המערער כי חלה עליו ההגנה הקבועה בסעיף 22(ב) לחוק העונשין, ולפיה גם בעבירות של אחריות קפידה - רשאי הנאשם להראות כי "**נהג ללא מחשבה פלילית וללא רשלנות ועשה כל שניתן למנוע את העבירה...**". המערער מדגיש כי אין חולק שלא ידע שגב' ל"ק עובדת אותו לילה בניקיון המקפיא ללא מגנים, והוא אף לא התרשל ועשה את כל הניתן מבחינתו למניעת העבירה, מעצם הסתמכותו על ממונה הבטיחות. לחלופין ובנוסף חל גם הסייג של טעות במצב הדברים לפי סעיף 34 י"ח לחוק העונשין, שכן המערער הניח שקיימים מגנים; שהמגנים יוסרו רק על ידי מי שמוסמך לכך; וכי כאשר המכונות פועלות לא ייגש אליהן איש.

38. לחלופין טוען המערער, לעניין גזר הדין, כי מדובר במקרה חריג ונדיר בו מוצדק לבטל את ההרשעה. לשיטתו, ביטול ההרשעה לא יפגע באינטרס הציבורי, ומאידך השארת הרשעתו על כנה עלולה לפגוע פגיעה חמורה בפרנסתו ובפרנסת עובדי החברה שהוא מנהל. לחלופי חלופין טוען המערער כנגד גובה הקנס, ומציין כי לא קוימו ההנחיות שבסימן א'1 לחוק העונשין בדבר הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה. אף לא ניתן משקל ראוי לשיהוי בהגשת כתב האישום; לסגירת התיק על ידי פרקליט מחוז חיפה והסתמכותו של המערער על כך; ולאחריותו המינורית של המערער שהיא לכל היותר אחריות שילוחית. בנוסף, בטעות סבר בית הדין קמא שהעונש המירבי על העבירה מכוח תקנות הפיקוח על העבודה עומד על 29,200 ₪, בעוד שהעונש המירבי הוא זה הקבוע בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין היינו 14,400 ₪. בית הדין אף לא לקח בחשבון שהעבירות של אי גידור לבטח וביצוע עבודות תחזוקה הן "אירוע אחד" בזמן ובמקום, שהרי העובדה שהמכונה לא נותקה ממקור החשמל היא שגרמה לתנועת המכונה שגרמה לנזק. על כן העונש המירבי שניתן היה להטיל הוא 43,600 ₪ סך הכול (חישוב זה נערך מתוך הנחה שהקנס המירבי בגין שתי העבירות האחרונות הוא 29,200 ₪ יחד).



39. המדינה טוענת כי יש לאשר הן את הכרעת הדין והן את גזר הדין של בית הדין האזורי, מטעמים, ומשלא הובאה כל הצדקה להתערבות בהם. אשר לטענת ההגנה מן הצדק טוענת המדינה כי אין חובה בדין לקיים דיון נפרד במסגרתו יובאו ראיות בקשר לטענה מקדמית; כי המערער הוא שעמד ב"ראש הפירמידה" ובהתאם "אחריות העל לנקיטת אמצעי הבטיחות" הייתה מוטלת עליו; וממילא בית הדין שוכנע לאחר שמיעת העדויות כי מינוי ממונה הבטיחות אינו פוטר את המערער מאחריות. אשר לטענה המתבססת על סגירת התיק על ידי פרקליט מחוז חיפה, מבהירה המדינה כי מדובר בשתי רשויות מוסמכות נפרדות, והחלטה של רשות אחת אינה מחייבת את הרשות השנייה. התובעת לא שינתה את החלטת פרקליט מחוז חיפה ולא ביטלה אותה, וסגירת התיק על ידי הפרקליטות אינה שוללת את האפשרות כי תובע אחר יגיש כתב אישום בגין עבירות אחרות המצויות בסמכותו.

40. המדינה מוסיפה כי המערער אחראי לעבירות שיוחסו לו הן כ"תופש המפעל" מכוח סעיף 219 לפקודת הבטיחות - שכן ניהל את המפעל והיה אחראי על כל סדרי העבודה בו - והן כ"מנהל" מכוח סעיף 222 לפקודת הבטיחות, מבלי שהוכיח כי העבירות נעברו שלא בידיעתו וכי נקט אמצעים סבירים למניעתן (נהפוך הוא: למרות שנמסר לו דו"ח ביקור כחצי שנה לפני התאונה ובו למעלה מ- 35 ליקויי בטיחות, לא למד לקח ולא יזם כל שינוי בעניין בטיחות העובדים). המערער הוא אף בגדר "מחזיק" לצורך תקנות הפיקוח על העבודה, המוגדר בתקנות גם כ"מנהל בפועל".

המדינה מדגישה כי המחוקק נמנע במכוון מלייחס לממונה על הבטיחות אחריות פלילית בגין הפרות פקודת הבטיחות ותקנותיה, והותיר אותה על כתפיו של תופש המפעל. הממונה הוא בדרך כלל גורם חיצוני למפעל המבצע את תפקידיו במספר מקומות עבודה בו זמנית, ותפקידו לייצג ולסייע אך הוא אינו נושא באחריות ישירה לעבירות. גם במקרה זה, ממונה הבטיחות היה שכיר של חברה חיצונית והוא נכח במפעל רק יום בשבוע או פעמיים בחודש.

41. המדינה טוענת עוד, לעניין העבירה של אי גידור לבטח, שעצם קרות התאונה מעידה על כך שבעת התרחשותה היו גלגלי השיניים בתנועה ללא מגן. הכבאי שחילץ את גב' ל"ק העיד כי לא היה מיגון כלשהו על גלגלי השיניים. המערער בעצמו אישר כי ניתנה הנחיה להסיר את המגנים לפחות אחת לשבוע ואלו פורקו על מנת לבצע ניקיון יסודי של המכונות. גב' ל"ק העידה כי קיבלה הנחיות מעובדים ותיקים יותר במפעל לנקות את המכונות בזמן שהן פועלות, ומר ק' אישר זאת. ממילא, לפי הפסיקה חובת הגידור מחייבת מידת בטיחות המגנה גם על העובד הפיזי והבלתי סביר (דב"ע (ארצי) לג/8-4 מדינת ישראל - תנובה אקספורט אגודה חקלאית לשיווק תוצרת משקי העובדים העבריים, פד"ע ד' 304 (1973); להלן: **עניין תנובה אקספורט**). לאור האמור, הוכח היסוד העובדתי מעבר לכל ספק סביר. משהעבירה היא מסוג אחריות קפידה, קמה חזקה כי התקיים גם היסוד הנפשי והמערער לא סתר אותה.

42. המדינה מוסיפה כי גם יסודות העבירה של "ביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק ממקור אנרגיה" הוכחו במלואם מעבר לכל ספק סביר. התרחשות התאונה מעידה כשלעצמה שבעת ניקיון המכונה גלגלי השיניים הסתובבו, ושהמסוע לא נותק מחשמל. אין זה נכון כי עבודות הניקיון נועדו לשמירת איכות המזון בלבד, שהרי הצטברות שיירי מזון במכונה תפגע בתקינותה. גם אם העבירה נקבעה בתקנות מכוח פקודת הבטיחות - חל עליה סעיף 222 לפקודה (כפי שעולה מהסעיפים 181, 216, 219 לפקודה). המערער מחויב היה לדאוג לשיטות הדרכה בטוחות; למינוי אחראי משמרת שישגיח על כיבוי המכונות בעת ניקיון; ולמנגנון שיבטיח ניתוק



ממתח חשמלי כאשר המגן מוסר. במקום כל אלה, ההנחיות שקיבלה גב' ל"ק היו לנקות את המסוע כאשר הוא בפעולה.

43. לעניין העבירות מכוח תקנות הפיקוח על העבודה, מדגישה המדינה כי לא די בהדרכה כללית ואף לא בחוברת בטיחות כללית הכוללת אזהרות מפני סיכונים רבים, אלא נדרשת הדרכה ישירה על ידי אדם אחראי בעמדת העבודה הספציפית, בחדר המקפיא ובתפקיד הניקיון. הדרכה כזו לא נעשתה, וממילא המערער לא יודא שגב' ל"ק הבינה את הסיכונים ובקיא בהביצוע ההנחיות. המערער מפנה בקשר לכך לעדותו של מר טננבאום אך מר טננבאום אישר כי מעולם לא היה במקפיא שכן הוא נכח במפעל רק בשעות הבוקר והמקפאים לא הופשרו בשעות היום. ממילא, הדרכתו של מר טננבאום לא יכולה הייתה להתייחס לדרך ביצוע עבודת הניקיון במקפיא. מנהל הייצור העיד אף הוא כי נתן לגב' ל"ק הדרכה כללית בלבד, וכי ההדרכה לגבי אופן ביצוע פעולות הניקיון הייתה ניקוי המסוע בעת פעילותו עם מים. לא היה כל בעל תפקיד אחר שמונה לצורך ביצוע הדרכה בהתייחס לעבודות הניקיון בכלל ובמקפיא בפרט.

44. אשר לגזר הדין - המדינה סבורה כי אין כל הצדקה בנסיבות העניין לביטול הרשעה. דרך המלך היא הותרת ההרשעה על כנה, ובמקרה זה לא הוכחה כל פגיעה יוצאת דופן במערער כתוצאה מהרשעתו. אשר לגובה הקנס - המדינה מסכימה כי הקנס המירבי על עבירה על תקנה מתקנות הפיקוח על העבודה הוא 14,400 ₪ (וכך קבע גם בית הדין האזורי), כאשר בית הדין ראה בשלוש העבירות מכוח תקנות הפיקוח על העבודה כעבירה אחת ובהתאם הקנס המירבי עומד על 72,800 ₪. לשיטת המדינה בית הדין הקל עם המערער, הן בכך שקבע שכל "עבירות ההדרכה" הן עבירה אחת, והן בגזירת עונש נמוך משמעותית מהעונש המקסימאלי. אף אין זה נכון כי בית הדין לא ראה במכלול הנסיבות כ"אירוע אחד", שהרי פסק עונש כולל אחד וכבר נקבע כי משמעות ההכרה במספר עבירות כ"אירוע אחד" אין משמעה כי מתחם העונש ההולם יוגבל בעונש המירבי בגין עבירה יחידה (ע"פ (ארצי) 57160-01-14 מדינת ישראל - חדוות הורים בע"מ (8.11.14); להלן: עניין חדוות הורים). הקנס שהוטל הוא לפיכך מידתי וסביר ואף נוטה לקולא, ואין כל הצדקה להתערב בו.

דין והכרעה

45. לאחר ששקלנו את טענות הצדדים כפי שהובאו לפנינו בכתב ובעל פה ועיינו בכל חומר התיק, הגענו לכלל מסקנה כי יש לדחות את הערעור הן בנוגע להכרעת הדין והן ביחס לגזר הדין. להלן יפורטו נימוקינו לכך.

הטענות המקדמיות

46. טענתו הראשונה של המערער הייתה לחוסר סמכות בהגשת כתב האישום, ולפגיעה בתחושות הצדק וההגינות באופן המצדיק את ביטול כתב האישום על בסיס הגנה מן הצדק, בהתחשב בסגירת התיק על ידי פרקליט מחוז חיפה. טענה זו נדחתה בהחלטה מקדמית של בית הדין האזורי, ובצדק. עצם העובדה כי המשטרה מצאה לנכון לחקור עבירה הנוגעת לשימוש לא זהיר במכונות מכוח חוק העונשין, ועצם החלטת פרקליטות המחוז שלא להעמיד את המערער לדין בגין עבירה זו, אינה שוללת את סמכותו של תובע אחר להגיש כתב אישום בגין עבירות אחרות המצויות בתחום סמכותו.



התובעת החתומה על כתב האישום היא תובעת מכוח סעיף 12(א)(1)(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, ובסמכותה לנהל הליכים פליליים בבית הדין לעבודה לגבי החיקוקים המנויים בכתב ההסמכה שלה, שהוגש לתיק בית הדין וכולל בין היתר את פקודת הבטיחות בעבודה וחוק ארגון הפיקוח על העבודה. סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי אליו הפנה ב"כ המערער עוסק בחלוקת העבודה בין פרקליטות המדינה ופרקליטות המחוז לבין תובעים משטריים המתמנים לפי סעיף 12(א)(2) לחוק זה, וממילא אינו רלוונטי לענייננו (כפי שנקבע במפורש בסעיף 60(ט) לחוק סדר הדין הפלילי). פרקליט המחוז בחן את חומר הראיות מכוח סעיף 60(ב) לחוק סדר הדין הפלילי היינו בנוגע לעבירה על סעיף 388(ב)(4) לחוק העונשין (המנויה בחלק א' לתוספת הראשונה א' לחוק סדר הדין הפלילי), ולא בהקשר של פקודת הבטיחות והתקנות מכוחה. ממילא, התובעת בהחלטתה להגיש כתב אישום לא שינתה את החלטתו ולא ביטלה אותה. גם מבחינה מהותית לא ראינו כל קושי בהחלטה; נהפוך הוא - היא מוצדקת וראויה לצורך אכיפתן של הוראות הדין העוסקות בבטיחות בעבודה. אשר לטענה כי כתב האישום מפרט גם את עובדת פציעתה של גב' ל"ק ובכך הסוואה לעבירה מכוח חוק העונשין המצויה בתחום סמכותו של פרקליט המחוז - לא מצאנו בה כל ממש. פציעתה של גב' ל"ק אמנם אינה חלק מהעובדות המרכיבות את העבירות מושא כתב האישום שהוגש אך היא חלק חשוב בסיפור המעשה, ולא מצאנו פגם בהכללתה כחלק מהתשתית העובדתית המפרטת את נסיבות המקרה.

47. טענה מקדמית נוספת של המערער נוגעת ל"אכיפה בררנית", המצדיקה לשיטתו את ביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק בהתחשב בכך ש"האשם העיקרי" לשיטת המערער - ממונה הבטיחות - לא הועמד לדין. המדינה הסבירה במענה לכך כי האחריות לפי פקודת הבטיחות והתקנות מכוחה מוטלת בראש ובראשונה על "תופש המפעל", ולא על ממונה הבטיחות. עוד פירטה כי ממונה הבטיחות אמור להדריך ולייעץ, אך אינו מחליף את אחריותו האישית והישירה של "תופש המפעל".

מבלי צורך לקבוע מסמרות לגבי היקף סמכויותיו של ממונה הבטיחות, שוכנענו כי החלטת המדינה שלא להגיש נגד כתב אישום בנסיבות המקרה שלפנינו אינה הופכת את הגשת כתב האישום כנגד המערער לאקט שלטוני הפוגע בתחושת הצדק וההגיונות. מקובלת עלינו טענת המדינה כי המערער הוא שעמד ב"ראש פירמידת הסמכויות" במפעל, ו"אחריות העל" לנקיטת אמצעי הבטיחות השונים הייתה מוטלת עליו. גם תקנות הממונים אינן מלמדות ולו ברמז על צמצום כלשהו בהיקף אחריותו של "תופש המפעל" מעצם מינויו של ממונה בטיחות, שנועד לייעץ, לסייע ולקדם את התודעה בענייני הבטיחות השונים. משכך, מוצדק היה להגיש כתב אישום כנגד המערער גם אם הוחלט שלא להגישו נגד גורמים נוספים.

הרכיבים העובדתיים של העבירות

48. אשר לעבירת ה"גידור לבטח" - המערער לא חלק על כך שגלגלי השיניים, בהם נתפסה רגלה של גב' ל"ק, עונים על ההגדרות שבסעיפים-קטנים (2) ו-(3) לסעיף 37 ומכאן שחלה חובה לגדרם. המערער אף לא חלק על כך שחובת הגידור בהתאם לסעיף 44 מחייבת כי ה"גדר" תישאר על כנה "כל עוד החלקים הטעונים גידור... נמצאים בתנועה או בשימוש", ולא ניסה לטעון כי חל הסייג הקבוע בסעיף 38 לפקודת הבטיחות בעבודה המאפשר לבעלי הסמכה מיוחדת לגשת למכונה בלתי מגודרת בנסיבות מסוימות.

המערער טען כי היסוד העובדתי של העבירה אינו מתקיים שכן תנאי מקדמי להיווצרות חובת הגידור הוא (לגישתו) היות החלק המסוכן בפעולה, בעוד שבמקרה שלפנינו ההנחיות שניתנו לעובדי הניקיון היו לבצע את ניקיון המקפיא רק כאשר המסוע דומם. מעבר לכך שטענה זו יוצאת כנגד קביעה עובדתית מפורשת של בית הדין האזורי (לפיה



ההנחיות שניתנו לגבי "ל"ק היו לנקות את המסוע כשהוא בתנועה) - לא מצאנו בה כל ממש שהרי אין חולק שביום 4.2.08 בשעה 22:00 היו המסוע וגלגלי השיניים בפעולה ותנועה ללא כל גידור או מגן, ובכך מתקיימים יסודותיה העובדתיים של העבירה.

49. מעבר לצורך נוסף כי לא מצאנו כל הצדקה להתערב בקביעתו העובדתית של בית הדין האזורי לגבי ההנחיות שניתנו לעובדי הניקיון וגבי "ל"ק ביניהם, קביעה מפורטת ומנומקת המבוססת על התרשמותה הבלתי-אמצעית של הערכאה הדיונית מהעדים הרבים שהעידו בפניה.

המערער אף לא יכול לצאת ידי חובתו בהפניית אצבע מאשימה כלפי התנהגות רשלנית כביכול מצד גב' "ל"ק (שלא הוכחה כלל ועיקר), שכן כבר נקבע בפסיקה ש"גידור 'בטוח' כדרוש לפי החוק, הוא גידור שיש בו כדי למנוע כל מגע גופני של אדם העובד במפעל עם החלק המסוכן של המכונה. כל גידור המרשה מגע אינו "בטוח"... החובה היא מוחלטת ואסור להפעיל את המכונה, ללא גידור "בטוח" כאמור לעיל" (עניין כתון). עוד הודגש, כי "החוק בא להגן על עובדים מכל הסוגים ובכל המצבים - זהירים ובלתי זהירים, ערים ועייפים, מנוסים וטירונים, זקנים, צעירים ונשים, בריאים וחולניים ואף נרפים, מרושלים ופוחזים..." (שם; לחובת "תופש המפעל" לצפות גם התנהגות שיש בה משום רשלנות ואף רשלנות רבתי של עובדיו ראו גם בעניין **תנובה אקספורט**; דב"ע (ארצי) מד/8-3 **מיפרומאל ירושלים בע"מ - מדינת ישראל**, פד"ע יט 339 (1988); להלן: **עניין מיפרומאל**; ע"א 240/87 **קריכלי נ' א.פ.ל בע"מ**, פ"ד מג(3) 507 (1989)). איננו מוצאים לפיכך כל הצדקה להתערב בקביעתו של בית הדין האזורי בדבר התקיימות יסודותיה העובדתיים של עבירת ה"גידור לבטוח".

50. אחריותו האישית של המערער לעבירה זו נובעת מסעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה, המטיל אחריות אישית על "מנהל" של תאגיד שעבר עבירה לפי הפקודה. אין מחלוקת כי החברה, שהייתה "תופשת המפעל" כמשמעות המונח בסעיף 219 לפקודה, עברה את עבירת ה"גידור לבטוח" ואף הורשעה בכך לפי הודאתה. אף לא הייתה מחלוקת כי המערער היה "מנהל" בחברה זו. מכאן ש"אפשר להביאו לדין כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ונקט אמצעים סבירים למניעת העבירה" (הסיפא לסעיף 222). אחריותו של המנהל משכך אינה מוחלטת, אך הנטל מוטל עליו להוכיח את שתי הדרישות המצטברות הנקובות בספת סעיף 222, היינו כי העבירה נעברה שלא בידיעתו, וכי נקט באמצעים סבירים בנסיבות העניין למניעתה.

51. בנסיבותיו של מקרה זה, וכפי שקבע גם בית הדין האזורי, המערער לא עמד בנטל המוטל עליו. בהודעתו של המערער לחוקר התמ"ת אמר במפורש כי "לפי מה שאני יודע המגן פורק לצורך ביצוע עבודות ניקיון", ומי שפירק אותו הוא מפעיל הקו, איש אחזקה, או "עובד הניקיון שצריך לנקות את שאריות המזון ממנגנון גלגלי השיניים". מכך משתמע כי ידע שהמגן מוסר מגלגלי השיניים לצורך ביצוע עבודות ניקיון. בחקירתו בבית הדין הדגיש כי המגנים מפורקים אחת לשבוע לצורך ביצוע ניקיון יסודי (עמ' 88 לפרוטוקול). המערער אמנם הכחיש כי עבודת הניקיון של המסוע אמורה הייתה להתבצע כאשר הוא בתנועה (עמ' 94), אך בית הדין קבע בקשר לכך כי מנהל הייצור אישר שההנחיה שניתנה לעובדי הניקיון הייתה לשטוף את המסוע עם צינור בעודו פועל (וראו בקשר לכך את עדותו של מר קרייף בעמ' 68 לפרוטוקול), ולא ראה סבירות כי מנהל הייצור היה מודע לכך והמערער כמנכ"ל החברה - לא. קביעה זו של בית הדין האזורי מקובלת עלינו ולא הובאה כל הצדקה להתערב בה.



52. אשר לנקיטת אמצעים סבירים למניעת העבירה - המערער סבור כי די בכך שמינה ממונה בטיחות על מנת להסיר מעליו אחריות, אך טענה זו נדחת על ידיו מכול וכול. לא די בעצם מינויו של ממונה בטיחות, כ"שגר ושכח", בלא לוודא בפועל באופן סביר כי נשמרים כללי הבטיחות ומתקיימות הוראותיה של פקודת הבטיחות בעבודה. האחריות החוקית מוטלת (בין היתר ולעניינו) על "תופש המפעל" ומנהלו, והמערער אינו יכול להתנער מאחריות זו על ידי מינוי בעל תפקיד והסתפקות בכך בלא כל צעד נוסף שנועד להבטיח את קיום הוראות הפקודה. יפים לעניין זה הדברים שנפסקו על ידי השופט סלים ג'ובראן בשבתו בבית המשפט המחוזי בחיפה, ולפיהם **"המנהל, הוא ולא אחר, הינו האחראי הראשון והאחרון על הבטיחות במפעל שלו ואין הוא יכול להתנער מאחריות רק משום שהוא התייעץ עם אחרים שלא האירו את עיניו, לטענתו, לצורך בגידור המכונה, וזאת גם אם התרשלו מפקחי משרד העבודה והמומחים בעבודתם... אין מעביד יכול להינצל מאחריותו ומחובתו כלפי עובדו בשל מחדלו של אחר"** (ע"פ (מחוזי חי') 713/00 מדינת ישראל נ' פנחסי (7.2.01); לדחיית טענת הסתמכות על ממונה בטיחות ראו גם את ע"פ (מחוזי חי') 2742/01 בלוק הסלע האדום נ' מדינת ישראל (12.1.04)).

הדברים נכונים מכוח קל וחומר כאשר המערער ידע כאמור בידיעה אישית כי המגנים מוסרים מגלגלי השיניים לצורך ביצוע עבודות ניקיון, וכי אלו נותרים ללא גידור על אף הסכנות הנובעות מכך, אך לא נקט בכל פעולה שהיא (בין הסברתית-הדרכתית; בין באמצעות נהלי עבודה מתאימים; בין טכנית באמצעות התקנת מתג מתאים; בין באמצעות בעל תפקיד בכל משמרת שיהא אחראי ישיר על ניתוק המתג; ובין בכל דרך אחרת) על מנת לוודא כי לא תהא אפשרות להפעיל את המסוע לאחר הסרתם. בכך הפקיר את בטיחותם של עובדי הניקיון.

53. אשר לעבירה מכוח סעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל - לא הייתה מחלוקת כי בעת ביצוע עבודת הניקיון של המקפאי על ידי גב' ל"ק ביום התאונה, המסוע נותר מחובר למקור אנרגיה חשמלית ובהתאם המשיך המסוע לנוע וגלגלי השיניים המשיכו להסתובב. המערער טען כי עבודת ניקיון אינה עבודת "תחזוקה" אך לא מצאנו כל ממש בטענה זו. ראשית, גם מבחינה מילולית נופלת עבודת ניקיון בגדר "תחזוקה", שהיא כלל הפעולות הנדרשות לצורך שמירה על נכס במצב תקין ובכלל זאת טיפול שוטף בתקינות המערכות לרבות ניקיון על מנת למנוע תקלות בהן. שנית, תכליתה של הוראת הדין היא למנוע סכנת התחשמלות או סכנה בטיחותית אחרת בעת ביצוע עבודה במכונה פועלת המחוברת למקור חשמל. לצורך מימושה של תכלית זו אין כל הצדקה לפרש בצמצום יתר את המילים "תיקון ותחזוקה".

גם בטענתו הנוספת של המערער, לפיה הסעיף נועד לחול על עבודות ב"מתקני חשמל" ולא בכל מכונה המופעלת באמצעות חשמל - לא מצאנו כל ממש והיא אינה עומדת בקנה אחד עם לשון הסעיף כמו גם תכליתו.

54. אשר להטלת אחריות אישית על המערער בגין עבירה זו - לטעמנו אין הצדקה לפרשנות המצמצמת שהציע המערער לסעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה (ללא כל אסמכתא תומכת), באופן שאחריותו של **"מנהל תאגיד או שותף"** (כלשון כותרת הסעיף) תתפרש רק על עבירות הנקובות בפקודת הבטיחות עצמה אך לא על עבירות הנקובות בתקנות שהותקנו מכוח הפקודה. כפי שעולה מהציטוט לעיל, סעיף 222 מתייחס ל"**חברה, אגודה שיתופית או כל חבר בני אדם שעברו אחת העבירות לפי פקודה זו**" (ההדגשה אינה במקור), וזאת כהוראת המשך לסעיף 219 הקובע במפורש כי כל הפרה **"של הוראות פקודה זו או תקנה לפיה"** תיחשב כעבירה פלילית (ההדגשה שלי - ס.ד.מ.). הן לשון הסעיף והן תכליתו מצדיקות לפיכך לקבוע כי המילים "לפי פקודה זו" בסעיף 222 מתייחסות לא רק לעבירות הנקובות במפורש בפקודה עצמה אלא גם לעבירות שנקבעו ככאלה בתקנות שהותקנו מכוח הפקודה.



משכך, המערער אחראי אישית גם בגין העבירה הקבועה בסעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל, מבלי שהוכיח כי מתקיימת הסיפא לסעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה המצדיקה לתת לו פטור מאחריות (ומשכך מתייחר הצורך לדון בטענת המדינה לפיה יש לראות במערער בנסיבות העניין גם כ"תופש המפעל" ולא רק כ"מנהל"). המערער לא וידא קיומו של מתג מתאים שימנע את המשך הפעלת המסוע; לא דאג להימצאותו של אחראי משמרת שיוודא את ניתוק המסוע ממקור החשמל טרם שעובדי הניקיון נכנסים למקפיא על מנת לנקותו; לא דאג לנהלי עבודה ברורים או שילוט מתאים; ולא עשה כל פעולה אחרת הנדרשת באופן סביר על מנת לוודא את ניתוק המסוע מהחשמל טרם ביצוע עבודות הניקיון עליו (כאשר לא די להפנות לצורך כך להוראה כוללנית בחוברת בטיחות עמוסת דפים שלא התייחסה ספציפית לדרך ביצוע עבודות הניקיון, וממילא עמדה בסתירה להנחיות שניתנו לעובדי הניקיון בפועל). לא רק זאת - כפי שעולה מקביעת בית הדין האזורי, המערער ידע כי עובדי הניקיון מנקים את המסוע תוך כדי שהוא בתנועה (וממילא - תוך כדי שהוא מחובר לחשמל), ואף ניתנו להם הנחיות מפורשות לפעול כך על מנת שהניקיון יהא אפקטיבי יותר.

55. אשר לעבירות על תקנות הפיקוח על העבודה - בית הדין האזורי קבע בקשר לכך ממצאים עובדתיים חד משמעיים, ולפיהם גב' ל"ק אמנם קיבלה הדרכות כלליות אך לא קיבלה כל הדרכה קונקרטית או מידע לגבי הסיכונים הכרוכים בעבודת הניקיון במקפיא, וכיצד יש לבצע באופן בטיחותי. החובה החוקית במתן הדרכה אינה מתמצית בחוברת בכתב ובה שורה ארוכה של הנחיות בטיחות כלליות, ולא בכדי דורשות התקנות התייחסות קונקרטית לסיכונים הקיימים **"בתחנת העבודה שבה מועסק העובד"**, וכן דורשות לוודא **"שכל עובד הבין את הסיכונים והוא בקיא דיו בנושאי ההדרכה, בהתאם לתפקידו ולסיכונים שלהם הוא חשוף"** (וראו בקשר לכך את עניין **מיפרומאל**, בו הודגש שלא די בהוראות כלליות, וככל שהעבודה מסוכנת יותר כך נדרש שההוראות תהיינה מפורטות יותר). בכך הופרו הוראות הסעיפים 2, 3, 7 ו-10 לתקנות הפיקוח על העבודה.

56. אשר לאחריותו האישית של המערער ביחס לעבירות אלה - תקנות הפיקוח על העבודה לא הותקנו מכוח פקודת הבטיחות אלא מכוח חוק הפיקוח על העבודה. בהתאם, יש בהן קביעה עצמאית לפיה **"העובר על הוראה מהוראות תקנה אלה"** מבצע עבירה פלילית (סעיף 15 לתקנות). האחריות מכוח התקנות מוטלת על **"מחזיק במקום העבודה"**, המוגדר באופן רחב מאוד כעולה מהציטוט בסעיף 16 לעיל. כיוון שאין מחלוקת שהמערער היה **"המנהל בפועל של התאגיד"** שבבעלותו מצוי היה המפעל, ואף **"המנהל בפועל את מקום העבודה"** ו**"מי שבהשגחתו או בפיקוחו פועל מקום העבודה"** - נראה כי לא יכולה להיות מחלוקת כי הוא בגדר **"מחזיק"** לצורך תקנות הפיקוח על העבודה, וככזה אחראי אישית להפרת הוראות התקנות. משכך, אין צורך להידרש לסעיף 36(ה) לחוק הפיקוח על העבודה, הקובע הוראה דומה לזו המופיעה בסעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה.

המערער ניסה להיעזר בהגנה הנקובה בתקנה 16 לתקנות הפיקוח על העבודה וצוטטה לעיל, אך אין מדובר ב**"פגם או ליקוי בעדכניות המידע או בנכונות ההוראות שמסר"** (כלשון רישת התקנה), אלא באי קיום הדרכות כלל בנוגע לחלק הרלוונטי בעבודתה של גב' ל"ק. ממילא, המערער אף לא הוכיח **"כי נקט אמצעים סבירים כדי לוודא את נכונותם ואת עדכניותם של המידע או של ההנחיות שמסר..."** וגם לא **"כי המידע או ההוראות נתקבלו מאת משרד ממשלתי, מוסד של המדינה או מוסד להשכלה גבוהה..."**. גם הרכיבים העובדתיים בכל הנוגע לעבירות אלו - הוכחו לפיכך במלואם, כפי שאכן התרשם וקבע בית הדין האזורי.

היסוד הנפשי

57. המערער לא חלק על כך שעבירה מכוח פקודת הבטיחות בעבודה והתקנות מכוחה היא עבירה מסוג



אחריות קפידה. עבירות מסוג זה אינן דורשות הוכחת יסוד נפשי לצורך השתכללות, ומשמעות הדבר היא שבהתקיים היסוד העובדתי שלהן - קמה חזקה כי מתקיים גם היסוד הנפשי (רע"פ 2929/04 **מדינת ישראל נ' אוחנה** (25.6.07); להלן: **עניין אוחנה**).

להשלמת התמונה בהקשר זה נסביר כי בעבר סווגו עבירות כעבירות של "אחריות מוחלטת" לפי מאפייניהן, ואופיינו ככללי התנהגות מוגדרים, המתייחסים לענייני רווחת הציבור, שנועדו ליצור סטנדרט גבוה של הקפדה אצל הפרט ולאפשר אכיפה פשוטה ויעילה שלהם (ע"פ (ארצי) 50155-08-10 **חברת השמירה בע"מ - מדינת ישראל** (6.11.12); להלן: **עניין חברת השמירה**). בשנת 1994 נערך תיקון מקיף לחוק העונשין (תיקון 39) במסגרתו נקבע סיווג חדש של עבירות מסוג אחריות "קפידה", במקום הסיווג הקודם של "אחריות מוחלטת". השינוי אינו סמנטי בלבד שכן "**היום, שלא כמו בעת משטר ה"אחריות המוחלטת", ניתן לסתור את חזקת היסוד הנפשי, ולהראות כי הנדון עשה את כל שניתן כדי למנוע את העבירה**" (עניין **אוחנה**, וכן בעניין **חברת השמירה** והאסמכתאות שם).

58. משמעות הדברים הינה כי נקבעת חזקה משפטית בדבר רשלנות, שאינה חלוטה, ונועדה לעודד "**סטנדרט גבוה יותר של הקפדה**" (גבריאלי הלוי, **תורת דיני העונשין** כרך ב' 341 (2009)). הדברים נקבעו על ידי המחוקק במפורש במסגרת סעיף 22 לחוק העונשין, אשר לפיו:

"(א) **אדם נושא באחריות קפידה בשל עבירה, אם נקבע בחיקוק שהעבירה אינה טעונה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות; ואולם, אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לבטל את האחריות בשל עבירות שחוקקו טרם כניסתו לתוקף של חוק זה ונקבע בדין שאינן טעונות הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות. לענין סעיף קטן זה, "בדין" - לרבות בהלכה פסוקה.**

(ב) **לא יישא אדם באחריות לפי סעיף זה אם נהג ללא מחשבה פלילית וללא רשלנות ועשה כל שניתן למנוע את העבירה; הטוען טענה כאמור - עליו הראיה.**

(ג)..."

59. בהתאם להוראת הסעיף, על מנת לקבוע אם עבירה היא מסוג "אחריות קפידה" יש לבדוק בשלב ראשון אם נחקקה טרם כניסתו לתוקף של תיקון 39, או לאחריו. ככל שהעבירה נחקקה לאחר התיקון - תוכר כעבירה מסוג אחריות קפידה רק אם נקבע כך בחיקוק לעניין העבירה הספציפית. ככל שהעבירה נחקקה טרם התיקון, תוכר כעבירה מסוג אחריות קפידה רק ככל שנקבע כך ב"דין", לרבות בהלכה הפסוקה, כאשר השאלה היא האם לפרש זאת רק כהלכה פסוקה שניתנה טרם כניסת תיקון 39 לתוקפו. בפסיקת בית המשפט העליון הובעו מספר גישות לעניין זה, אשר פורטו בעניין **אוחנה**:

"**ניתן להצביע על שלוש גישות: גישה מצמצמת, גישה ביניים וגישה מרחיבה. עם זאת, אין לראות, כפי שתואר, באף אחת מן הגישות הלכה מחייבת. הגישה המצמצמת היא גישתו של השופט קדמי ולפיה יש להראות כי נפסקה הלכה בעבר לגבי עבירה קונקרטי; הגישה המרחיבה היא גישתו של הנשיא ברק... ולפיה ניתן להמשיך לפתח בהלכה הפסוקה את רשימת העבירות של אחריות קפידה,**

עמוד 17

והכל לגבי עבירות שקדמו לתיקון 39.

גישת הביניים היא גישתה של חברתי השופטת ביניש בפרשת לקס. לפי גישה זו אין אמנם מקום לפתח סוגים חדשים של עבירות אחריות קפידה. מאידך גיסא - אין הכרח להראות שנפסקה בעבר הלכה לגבי אותה עבירה עצמה. די בכך שהפסיקה הכירה בסוג עבירות דומה כדי להחיל את קביעתה על עבירה ספציפית שחוקקה לפני תיקון 39 וטרם הוחלט בעניין סיווגה".

60. בעניין **אוחנה** אומצה גישת הביניים האמורה של הנשיאה ביניש על ידי כל חברי המותב, וכך גם בפסיקה מאוחרת יותר (רע"פ 4946/07 **מקלדה נ. מדינת ישראל** (19.2.09)), כך שניתן לראות בה הלכה מחייבת (וראו גם בעניין **חברת השמירה**; ע"פ (ארצי) 61082-01-15 **מדינת ישראל - הוד תדלוק ומסחר בע"מ** (10.3.16); להלן: **עניין הוד תדלוק**).

לענייננו נקבע בעניין **מיפרומאל** כי עבירות מכוח פקודת הבטיחות בעבודה הן עבירות מסוג אחריות מוחלטת (כן ראו בדב"ע (ארצי) נב/1-8 **אלי לוי - מדינת ישראל**, פד"ע כה 154 (1992)), ומכאן שכיום הן עבירות מסוג אחריות קפידה (עניין **רזפול**). לטעמנו קביעה זו חלה לא רק על פקודת הבטיחות בעבודה עצמה אלא גם על התקנות מכוחה שהותקנו טרם כניסתו לתוקף של תיקון 39 לחוק העונשין, וביניהן תקנות הבטיחות בחשמל מושא דיונו (כהגדרתן לעיל). עם זאת תקנות הפיקוח על העבודה - גם אם נראה בהן כחלק מדיני הבטיחות בעבודה - הותקנו לאחר כניסתו לתוקף של תיקון 39 לחוק העונשין, ולא צוין בהן במפורש כי הן עבירות מסוג אחריות קפידה; לכאורה נובע מכך כי נדרש לגביהן יסוד נפשי מסוג מודעות (אם כי הצדדים לא טענו בקשר לכך ולכן איננו קובעים מסמרות בעניין זה).

61. מהאמור לעיל עולה כי בכל הנוגע לעבירות מכוח פקודת הבטיחות בעבודה ותקנות הבטיחות בחשמל - הנטל מוטל היה על המערער, להוכיח כי נהג "**ללא מחשבה פלילית וללא רשלנות ועשה כל שניתן למנוע את העבירה**" (כלשון סעיף 22(ב) לחוק העונשין). כפי שעולה מהדיון לעיל בעניין סעיף 222 לפקודת הבטיחות בעבודה, שוכנענו כי לא עלה בידי המערער להוכיח כי פעל ללא רשלנות וכי עשה את כל שניתן על מנת למנוע את העבירות, הן בעניין גידור לבטח והן בעניין ביצוע עבודות תחזוקה ללא ניתוק הציוד ממקור אנרגיה חשמלית.

אשר לעבירות על תקנות הפיקוח על העבודה - גם אם נצא כאמור לעיל מנקודת הנחה כי נדרשת הוכחת יסוד נפשי מסוג מודעות - שוכנענו כי הוכח היסוד הנדרש. המערער היה מודע (ולכל הפחות עצם עינוי בקשר לכך) שחוברת ההנחיות הכלליות שהוציא ממונה הבטיחות אינה מפרטת את הסיכונים הכרוכים בביצוע עבודות הניקיון במתקני הקירור; לא מינה אף גורם לצורך הדרכתם של עובדי הניקיון בביצוע עבודות הניקיון בכלל ובמקפיא בפרט; ובהתאם לקביעת בית הדין האזורי אף ידע כי ההנחיות שניתנות לעובדי הניקיון מנוגדות לנהלי הבטיחות ועלולות לסכן אותם. נזכיר בקשר לכך גם את דו"ח הביקור של מפקח משרד התמ"ת שנמסר לידי המערער כחצי שנה טרם התאונה, ובו הפרות רבות דווקא בנושא ההדרכות ומסירת המידע.

62. להסרת ספק נבהיר כי גם את טענת המערער בדבר "טעות במצב המשפטי" או "טעות במצב הדברים"



איננו מקבלים. סעיף 34 י"ט לחוק העונשין קובע כי "לענין האחריות הפלילית אין נפקה מינה אם האדם דימה שמעשהו אינו אסור, עקב טעות בדבר קיומו של איסור פלילי או בדבר הבנתו של האיסור, זולת אם הטעות הייתה בלתי נמנעת באורח סביר". לא מצאנו כי הגנה זו רלוונטית שהרי המערער לא טעה בדבר עצם קיומם של דיני הבטיחות בעבודה או הבנתם, ואף בוודאי שלא עשה את "כל המאמצים שיש לצפות להם מאדם סביר כדי לברר את המצב המשפטי לאשורו" (ע"פ 5672/05 סגר נ' מדינת ישראל (21.10.07); ענין הוד תדלוק). גם הטענה בדבר "טעות במצב הדברים" אינה רלוונטית, שהרי המערער לא דימה מצב דברים שאינו קיים. ממילא, ההגנה מכוח סעיף 34 י"ח כפופה - בכל הנוגע לעבירות מסוג אחריות קפידה - להוכחת האמור בסעיף 22(ב) לחוק העונשין (סעיף 34 י"ח (ב)), ובכך ממילא לא עמד המערער כמפורט לעיל.

63. נוכח כל האמור לעיל, אנו דוחים את הערעור על הכרעת הדין, ומאשרים את הרשעתו של המערער בעבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

הערעור על גזר הדין

64. טענה ראשונה של המערער בנוגע לגזר הדין היא כי ניתן היה להסתפק בעניינו בענישה ללא הרשעה. המסגרת הנורמטיבית לטענה זו פורטה בפסיקתו של בית דין זה פעמים רבות, ונראה לפיכך כי אין צורך להרחיב לגביה (ע"פ (ארצי) 6291-05-10 א. כפיר אחזקות בע"מ - מדינת ישראל (31.1.12); ענין חדוות הורים; ע"פ (ארצי) 33098-09-12 א.פ.י שירותי כוח אדם בענף הבניין (2005) בע"מ - מדינת ישראל (11.8.14); ע"פ (ארצי) 3043-09-14 מדינת ישראל - עדי מישאלוף (22.12.16); ע"פ (ארצי) 33112-09-15 מדינת ישראל - מרסי זלקינד (18.7.17)).

בתמצית נאמר כי הסמכות להימנע מהרשעה או לבטלה "מופעלת על ידי בתי המשפט במשורה, תוך שמירת נקודת המוצא כי אדם אשר הוכחה אשמתו בהליך פלילי - יש להרשיעו בדין. הרשעה מהווה פועל יוצא מהפרת הנורמה הפלילית ומסייעת למיצוי ההליך הפלילי ותכליותיו. יישום נקודת המוצא מאפשר הליך אכיפת חוק תקין ושוויוני. בנוסף, הקפדה על עצם ההרשעה נדרשת לצורך העברת המסר ההרתעתי הרצוי..." (ענין חדוות הורים). בהתאם, הסמכות לביטול ההרשעה תופעל בנסיבות בהן עלול להיווצר פער בלתי נסבל בין עוצמת הפגיעה של הרשעה פלילית בנאשם האינדיבידואלי לבין התועלת שתצמח לחברה ולאינטרס הציבורי מקיומה של הרשעה.

במקרה שלפנינו, המערער הסתפק בהעלאת טענה כוללנית על פגיעה אפשרית בפרנסתו ובפרנסת העובדים המועסקים על ידו, אך לא הוכיח כי אכן עלול להיגרם לו נזק בלתי מידתי כתוצאה מהרשעה. המערער לא עמד לפיכך בנטל, לשכנע כי עניינו מצדיק את ביטול ההרשעה בניגוד לכלל הרגיל המחייב את השאתה על כנה.

65. אשר לטענות בנוגע לשיעור הקנס שהוטל - נציין תחילה כי מקובל עלינו שעבירת ה"גידור לבטח" והעבירה מכוח סעיף 9 לתקנות הבטיחות בחשמל מהוות בנסיבות הענין "אירוע אחד" שכן יש ביניהן קשר הדוק והן נעברו באותו המועד, בזמן התרחשות התאונה. העבירות הקשורות לאי ביצוע הדרכה מכוח תקנות הפיקוח



על העבודה התרחשו לאורך זמן ולכן איננו משוכנעים כי גם הן חלק מאותו "אירוע", אך אין צורך להכריע בכך שכן בית הדין האזורי ממילא פסק עונש אחד עבור כלל העבירות ואין על כך ערעור מטעם המדינה. משכך נתייחס להלן למתחם ענישה כולל אחד שייקח בחשבון את כל העבירות בהן הורשע המערער (עניין **חדוות הורים**; ע"פ (ארצי) 32385-05-14 **שמש חי אחזקות בע"מ נ' מדינת ישראל** (13.8.15)).

66. על מנת לקבוע מתחם ענישה הולם, יש ראשית לבחון מהם הערכים החברתיים המוגנים שנפגעו עקב מעשיו ומחדליו של המערער, ומהי מידת הפגיעה בהם. בהקשר זה אין צורך להכביר מילים על תכליתם החשובה של דיני הבטיחות בעבודה לספק סביבת עבודה בטוחה ולשמור על חייו ושלמות גופו של כל מי שנמצא במקום העבודה ומבצע את העבודה (ע"א 7130/01 **סולל בונה בניין ותשתית בע"מ נ' תנעמי**, פ"ד נח(1) 1(1) (2003)). מדובר אם כך בערך מרכזי של הגנה על חיי אדם ושלמות גופו, ומניעתן של תאונות עבודה שעלולות לגרום לפגיעה ולמוות. בהתאם הובהר, כי **"מתחילת דרכו התייחס בית הדין לעבודה בחומרת יתר לעבירות על חוקי הבטיחות בעבודה וזאת בייחוד מהטעם שעבירות אלה עשויות לגרום למותו של אדם או לפחות לפציעתו"** (דב"ע (ארצי) תשנ"ג/8-3 **מדינת ישראל - סמי שטורם**, פד"ע כב 150 (1990); להלן: **עניין שטורם**).

מטרה נוספת שהוזכרה היא מניעת ההשלכות הכלכליות החמורות של תאונות בעבודה לרבות **"עלות איבוד ימי עבודה, הוצאות עבור פיצוי לעובד וטיפולו הרפואי, הנטל הרובץ על מערכת הבריאות לטפל בנפגעי תאונות עבודה והעלות של שיקום נפגעי עבודה"** (עניין **החברה לחקלאות**; כן ראו את דב"ע (ארצי) נז/8-11 **מדינת ישראל נ' שמיר** (19.2.98); להלן: **עניין שמיר**); סטיב אדלר והדרה בר-מור, חוקי הבטיחות בעבודה כמגן על העובד, **שנתון משפט העבודה** ג' 11 (1992). עוד צוין בפסיקה כי לאור האינטרס הכלכלי העומד בבסיס המניע לביצוע העבירות בתחום הבטיחות בעבודה, יש להרתיע מביצוען בדרך של הטלת קנסות שיהפכו עבירות אלה לבלתי כדאיות מבחינה כלכלית (עניין **החברה לחקלאות**; עניין **החברה לבניין**; עניין **שטורם**).

67. אשר למדיניות הענישה הנהוגה נציין כי בפסיקת בית הדין הארצי נדונו מקרים לא רבים של עבירות מתחום הבטיחות בעבודה, ורובם מהשנים הראשונות שלאחר הקמתו. בעניין **החברה לבניין** אושר קנס בשיעור 50% מהקנס המירבי. בדב"ע (ארצי) לא/8-21 **מדינת ישראל - אהרון וייס**, פד"ע ג 151 (1971) נפסק קנס בשיעור 40% מהקנס המירבי. בעניין **החברה לחקלאות** הוטל קנס בשיעור כ- 35% מהקנס המירבי (אך זאת בין היתר בהתחשב בגובה הקנס שביקשה המאשימה בבית הדין האזורי). בדב"ע (ארצי) לא/8-17 **גלחא (1960) בע"מ - מדינת ישראל**, פד"ע ג 19 (1971) נפסקו קנסות של כמחצית מהקנס המירבי. בעניין **שמיר** נפסק קנס בשיעור קרוב ל- 50% מהקנס המירבי. בדב"ע (ארצי) נז/3-8 **מדינת ישראל - קיבוץ יחיעם**, פד"ע לא 203 (1998) נפסק קנס בשיעור 35% מהקנס המירבי. רשימה זו אינה מלאה ומובן שיש לקחת בחשבון גם את מהות העבירות בהן הורשעו הנאשמים בכל אחד מהמקרים, ואת נסיבות המקרים בכללותן.

בפסקי דין אזוריים נקבע כי הטווח הראוי הוא בין 30% ל- 50% מגובה הקנס המירבי (ראו למשל את ת"פ (אזורי ת"א) 57761-02-14 **מדינת ישראל - אפרידר יוזמה והשקעות בע"מ** (17.11.16) - אך זאת בעבירה שהודגש כי אינה יוצרת סכנה ברורה ומיידית לשלום העובדים) או בין 35% ל- 55% מגובה הקנס המירבי (ת"פ (אזורי חי') 47159-01-15 **מדינת ישראל - ריאד אסמעיל ברבור** (9.6.17)). בעניין **רזפול** הדגיש בית הדין, מפי השופטת (כתוארה אז) ורדה וירט-ליבנה, כי **"תפקידו של בית הדין לעבודה להרתיע מעבידים מאי קיום ההוראות**



שבפקודת הבטיחות בעבודה בדקדקנות ואף לילך על הצד המחמיר". בעניין החברה לבניין אף צוין כי "הקנס הראוי הוא לפחות מחצית הקנס המרבי".

68. הקנס המירבי שניתן להטיל בגין כל אחת מהעבירות לפי פקודת הבטיחות בעבודה ותקנות הבטיחות בחשמל, בהתחשב בכך שעשויות היו לגרום לחבלת גוף או למוות, עומד על 29,200 ₪ (סעיף 225 לפקודת הבטיחות בעבודה וסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין). הקנס המירבי בגין כל אחת מעבירות ההדרכה הנקובות בתקנות הפיקוח על העבודה עומד על 14,400 ₪ (תקנה 15 לתקנות אלה וסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין), מבלי שהוגש ערעור מטעם המדינה על החלטת בית הדין האזורי לראות בכל סעיפי האישום מכוח תקנות הפיקוח על העבודה כעבירה אחת. הקנס המירבי בגין שלוש העבירות בהן הורשע המערער הוא לפיכך 72,800 ₪.

69. בעת קביעת מתחם הענישה יש לקחת בחשבון גם את הנסיבות הקשורות בביצוע העבירות (סעיף 40ט' לחוק העונשין). בהקשר זה אמנם הובהר כי הענישה המוטלת היא על עצם סיכון חיי אדם או שלומם, ולא על פגיעה בו בפועל (עניין **שמיר**), אך מובן כי לא ניתן להתעלם מכך שבמקרה שלפנינו נגרם נזק כבד וממשי לגופה של גב' ל"ק, שנפצעה פציעה קשה בהיותה בת 17 ונותרה עם נכות משמעותית לכל חייה (סעיף 40ט'(4) אף **מורה** לנו לקחת בחשבון את הנזק שנגרם כתוצאה מביצוע העבירה; גם אם לא קיימנו דיון בשאלת הקשר הסיבתי בין מחדלי המערער לבין התאונה - הנזק של גב' ל"ק נגרם על פני הדברים, ולפחות בין היתר, כתוצאה מהפרות החוק מושא הערעור שלפנינו). עוד יש לקחת בחשבון את חלקו היחסי של המערער בביצוע העבירות, שלטעמנו היה משמעותי, ואת הנזק שעלול היה להיגרם שהוא עוד חמור יותר מזה שנגרם בפועל (אובדן חיי אדם).

בהתחשב במכלול הקריטריונים הנקובים לעיל, אנו סבורים כי מתחם הענישה הראוי בנסיבות ביצוע העבירות שלפנינו עומד על הטווח שבין 45% ל- 75% מהקנס המירבי, היינו בין סך של 32,760 ₪ לסך של 54,600 ₪. בית הדין האזורי השית על המערער עונש שהוא בתוך מתחם זה, לאחר שלקח בחשבון את השיקולים לקולא ולחומרה שפורטו על ידו. העונש שנגזר מקובל עלינו כעונש ראוי ההולם את נסיבות המקרה (ובמידה לא מבוטלת אף נוטה לקולא), ולא מצאנו כי מוצדקת התערבות בו.

70. **סוף דבר** - נוכח כל האמור לעיל, הערעור על הכרעת הדין ועל גזר הדין נדחה. בהתאם להסכמת הצדדים, פסק דין זה יישלח אליהם על ידי המזכירות.

ניתן היום, ה' תשרי תשע"ט (14 ספטמבר 2018), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

רועי פוליאק,
שופט

סיגל דוידוב-מוטולה,
שופטת

אילן איטח,
סגן נשיאה, אב"ד

